

DOWODY

MGR MARTA PRATKOWIECKA

PRAWO DOWODOWE

- ❖ **Prawo dowodowe** - ogół norm procesowych dotyczących dowodzenia, czyli regulujących sposób zbierania, przedstawiania i wykorzystywania w procesie wszelkich materiałów służących temu celowi. Oprócz unormowań działu V k.p.k. - do prawa dowodowego zalicza się również inne przepisy istotne z punktu widzenia problematyki dowodzenia, np. art. 2 § 2, art. 315 - 316, art. 389 k.p.k.

DOWODY

- ❖ **źródło dowodu** - źródło informacji o faktach; osoba lub rzecz, od której pochodzi dowód (np. oskarżony, świadek, biegły, dokument, dowód rzeczowy)
- ❖ **środek dowodowy** - informacja pochodząca od źródła dowodowego uzyskiwana w sposób przewidziany przez prawo karne procesowe (np. wyjaśnienia, zeznania, opinia biegłego, treść dokumentu, właściwości dowodu rzeczowego)
  - ❖ Prof. Waltoś: nośnik informacji o fakcie podlegającym udowodnieniu
- ❖ **czynność dowodowa** - czynność polegająca na poszukiwaniu, ujawnieniu lub kontroli dowodów
- ❖ **przedmiot dowodu** - fakt, który podlega udowodnieniu

PRZEDMIOT DOWODU

- ❖ **Fakt dowodowy** jest podstawą dowodzenia, a zatem jest **poznawany za pomocą środków dowodowych**. Fakt dowodowy, będąc przedmiotem dowodu, wskazuje na kolejne fakty.

PRZEDMIOT DOWODU

- ❖ **fakt główny** - fakt, którego stwierdzenie jest głównym celem postępowania dowodowego; zbiór wszystkich znamion przestępstwa, co do którego toczy się proces
- ❖ **fakt uboczny**- fakt, z którego istnienia lub nieistnienia można wyciągnąć wniosek o istnieniu faktu głównego, np. ślady DNA, odciski palców na miejscu zdarzenia

PRZEDMIOT DOWODU

- ❖ **Poszlaka** - fakt dowodowy uboczny. Poszlaka nie wskazuje na fakt główny, lecz jedynie pośrednio potwierdza ważne tezy dowodowe.

PRZEDMIOT DOWODU

Postanowienie
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 13 lutego 2014 r.
V KK 281/13

Proces typowo poszlakowy to taki, w którym z poszlaki (*factum probans*), nazywanej także faktem ubocznym, sąd wyciąga wniosek o istnieniu faktu głównego (*factum probandum*). To wnioskowanie, mające charakter redukcyjny, oparte jest na stwierdzeniu, że pomiędzy faktem ubocznym (faktami ubocznymi) a faktem głównym istnieje określony związek wewnętrzny o charakterze obiektywnym. W procesie poszlakowym brak jest dowodów bezpośrednich (choćby pochodnych), zaś ustalenia dotyczące faktu głównego tj. sprawstwa oskarżonego za zarzucany mu czyn przestępny, oparte są jedynie na dowodach pośrednich, inaczej nazywanych poszlakowymi.

PRZEDMIOT DOWODU

- ❖ Przedmiotem dowodzenia mogą być wszystkie okoliczności mające znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, które mają doprowadzić do **zrealizowania zasady prawdy materialnej** (art. 2 § 2 k.p.k.), zgodnie z którą orzeczenie ma być oparte na rzeczywistych ustaleniach faktycznych.

DOWODY

- ❖ dowody osobowe i rzeczowe
- ❖ dowody pierwotne i pochodne
- ❖ dowody bezpośrednie i pośrednie
- ❖ dowody pojęciowe i zmysłowe
- ❖ dowody ścisłe i swobodne
- ❖ dowody z przypadku i przeznaczenia

DOWODY OSOBOWE I RZECZOWE

- ❖ dowody **osobowe** pochodzą od osoby żyjącej (wyjaśnienia oskarżonego, zeznania świadka, opinia biegłego)
- ❖ dowody **rzeczowe** to wszystkie inne dowody nie pochodzące od człowieka żyjącego (w procesie karnym zwłoki traktowane są jako dowód rzeczowy)

DOWODY PIERWOTNE I POCHODNE

- ❖ dowody **pierwotne** - pochodzące od źródła dowodu, które zetknęło się bezpośrednio z faktem udowodnianym, tzw. dowody z pierwszej ręki (np. zeznania świadka, wyjaśnienia oskarżonego, oryginał dokumentu)
- ❖ dowody **pochodne** - pochodzące od źródła dowodu pośredniczącego między źródłem pierwotnym a faktem udowodnianym (np. świadek ze słyszenia, kopia dokumentu)

DOWODY PIERWOTNE I POCHODNE

- ❖ Podział ten łączy się z **zasadą bezpośredniości**, zgodnie z którą:
  - sąd powinien opierać swoje rozstrzygnięcie na dowodach przeprowadzonych na rozprawie,
  - sąd powinien zetknąć się bezpośrednio ze źródłem i środkiem dowodowym,
  - ustalenia faktyczne sądu powinny mieć za podstawę przede wszystkim dowody pierwotne.

DOWODY PIERWOTNE I POCHODNE

- ❖ Zasada bezpośredniości jest **zasadą prawnie niezdefiniowaną**.
- ❖ Zasada bezpośredniości to dyrektywa, zgodnie z którą **organ** procesowy powinien zetknąć się ze źródłem i środkiem dowodowym **osobiście**, a środkiem dowodowym, na którym opiera swe ustalenia, powinien być **przede wszystkim środek dowodowy pierwotny**.
- ❖ art. 92 k.p.k., art. 410 k.p.k.

ZASADA BEZPOŚREDNIOŚCI

- ❖ następne zajęcia: proszę powtórzyć zagadnienia dotyczące zasady bezpośredniości, w tym wyjątków od niej (S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 267 - 275)

DOWODY BEZPOŚREDNIE I POŚREDNIE

- ❖ dowody **bezpośrednie** dotyczą wprost faktu głównego, bezpośrednio potwierdzają lub zaprzeczają istnieniu przestępstwa
- ❖ dowody **pośrednie** dotyczą faktu ubocznego

DOWODY POJĘCIOWE I ZMYSŁOWE

- ❖ dowody **pojęciowe** posiadają treść intelektualną (np. wyjaśnienia oskarżonego, zeznania świadka, treść dokumentu, opinia biegłego)
- ❖ dowody **zmysłowe** poznajemy za pomocą zmysłów i są to właściwości rzeczy czy miejsca poddanego oględzinom

DOWODY ŚCISŁE I SWOBODNE

- ❖ dowody **ściste** są przeprowadzone w formie określonej przez przepisy prawa dowodowego; wymaga się, aby na ich podstawie orzekano o winie i karze
- ❖ dowody **swobodne** nie są przeprowadzane w ściśle określony sposób i nie są utrwalane w formie protokołu; utrwalanie dowodu odbywa się w formie notatki urzędowej, zapisków, wzmianki w aktach; dowody swobodne nie mogą stanowić podstawy orzekania o winie i karze, mają znaczenie dla kwestii wpadkowych, porządkowych, czysto formalnych

DOWODY PRYWATNE

❖ **art. 393 § 3 k.p.k.:**

*Mogą być odczytywane na rozprawie **wszelkie dokumenty prywatne, powstałe poza postępowaniem karnym**, w szczególności oświadczenia, publikacje, listy oraz notatki.*

DOWODY PRYWATNE

- ❖ Przedmioty odszukane i zabezpieczone przez podmioty prywatne, w tym obiekty zawierające pewne treści intelektualne, w których utrwaleniu lub sporządzeniu brała udział osoba prywatna (np. taśma magnetofonowa, taśma video, płyta CD, ale też kodeksowy „dokument prywatny”).

DOWODY PRYWATNE

- ❖ Dowodami prywatnymi mogą być pamiętniki, listy czy grypsy, ale **również dokumenty sporządzone dla celów procesowych**, a więc **dla wykorzystania ich w postępowaniu**, np. dokument będący prywatną opinią sporządzoną dla strony, z tym że będzie to jednak tylko dokument, a nie opinia biegłego w rozumieniu rozdziału 22 k.p.k.

DOWODY PRYWATNE

- ❖ Dowód prywatny to w istocie informacja o fakcie podlegającym udowodnieniu; będzie ona stanowić dowód dopiero po uwzględnieniu stosownego wniosku dowodowego i przeprowadzeniu czynności dowodowej przez organ postępowania.

CZYNNOŚCI DOWODOWE

- ❖ **czynności dowodowe poszukiwawcze** - poszukiwanie źródeł, aby uzyskać z nich środek dowodowy: zatrzymanie rzeczy (art. 217 k.p.k.), przeszukanie (art. 219 i nast. k.p.k.), wydanie korespondencji i przesyłek (art. 218 k.p.k.), zabezpieczenie danych informatycznych (art. 218a k.p.k.), podsłuch procesowy - kontrola i utrwalanie rozmów telefonicznych (art. 237 i nast. k.p.k.), poszukiwanie oskarżonego i wydanie listu gończego (art. 278 i 279 k.p.k.)
- ❖ **czynności ujawniające dowody** - znane jest źródło dowodowe, a organ procesowy przeprowadza określoną czynność dowodową, aby wydobyć środek dowodowy, np. przesłuchanie, okazanie, opinia, oględziny i otwarcie zwłok
- ❖ **czynności kontrolujące dowody** - zmierzają do potwierdzenia wartości dowodu wcześniej uzyskanego, np. konfrontacja (art. 172 k.p.k.)

WPROWADZANIE DOWODÓW DO PROCESU

- ❖ **Wprowadzanie dowodów do procesu** - czynność polegająca na włączaniu do procesu karnego źródeł dowodowych w celu wykorzystania w postępowaniu przed danym organem procesowym pochodzących od nich środków dowodowych.

WPROWADZANIE DOWODÓW DO PROCESU

- ❖ Aby informacja mogła stać się częścią materiału dowodowego, na podstawie którego wydawane jest orzeczenie, musi zostać najpierw wprowadzona do procesu, a następnie przeprowadzona w przewidzianym trybie. Wówczas jako dowód staje się częścią materiału dowodowego.

WPROWADZANIE DOWODÓW DO PROCESU

- ❖ W postępowaniu **przygotowawczym** regułą jest przeprowadzanie dowodów **z urzędu** (powtórka: **zasada inkwizycyjności**).
- ❖ W postępowaniu **sądowym** regułą jest przeprowadzanie dowodów **na wniosek stron** (powtórka: **zasada kontradyktoryjności**).

WPROWADZANIE DOWODÓW DO PROCESU

- ❖ **W postępowaniu przygotowawczym regułą jest przeprowadzanie dowodów z urzędu, natomiast na etapie jurysdykcyjnym na wniosek stron.** Stanowi to wyraz przyjętego **modelu** poszczególnych stadiów procesu: w postępowaniu przygotowawczym inkwizycyjności, a zatem działania organu z urzędu, natomiast w postępowaniu sądowym kontradyktoryjności. Zaznaczyć przy tym należy, że zasady te **nie występują w czystej postaci**, bowiem na etapie przygotowawczym możliwość składania wniosków dowodowych przemawia za elementem sporności procesu, podczas gdy na etapie sądowym możliwość dopuszczenia dowodów z urzędu wprowadza element oficjalności.

WPROWADZANIE DOWODÓW DO PROCESU

- ❖ W procesie karnym obowiązek dowodzenia spoczywa na **organach** procesowych działających z upoważnienia państwa. Organy te muszą działać **na podstawie i w granicach prawa** oraz zgodnie z **zasadą obiektywizmu**, tzn. muszą badać i uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego (art. 4 k.p.k.). Oskarżyciel publiczny (prokurator) zobowiązany jest - zgodnie z **zasadą legalizmu** - do wniesienia oraz popierania oskarżenia, a więc także do dowodzenia okoliczności faktycznych na jego poparcie, jedynie w odniesieniu do czynów ściganych z urzędu (art. 10 § 1 k.p.k.). Natomiast w odniesieniu do przestępstw z oskarżenia prywatnego to pokrzywdzony, jako oskarżyciel prywatny, wnosi i popiera oskarżenie (art. 59 k.p.k.). Obrońca ma obowiązek dowodzenia, ale tylko okoliczności korzystnych dla oskarżonego. Źródłem powinności obrońcy jest ustawowy nakaz działania jedynie na korzyść osoby bronionej (art. 86 § 1 k.p.k.). Trzeba pamiętać, że **domniemanie niewinności** nie nakłada obowiązku dowodzenia na samego oskarżonego. To obalenie tego domniemania wymaga dowodów. Tym samym z zasady domniemania niewinności wynika szczególny rozkład **ciężaru dowodu (*onus probandi*)** w postępowaniu karnym.

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ **Inicjatywa dowodowa** oznacza uprawnienie do wprowadzenia dowodów do procesu. Przysługuje ona **organom procesowym**, w tym sądowi, które mogą wprowadzać dowody z urzędu, oraz **stronom**, a w ograniczonym zakresie - także **biegłym**. Inni uczestnicy postępowania nie mają inicjatywy dowodowej.

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ Art. 167 k.p.k. **przed 1 lipca 2015 r.:** *Dowody przeprowadza się na wniosek stron, podmiotu określonego w art. 416 albo z urzędu.*
- ❖ Art. 167 k.p.k. **po 1 lipca 2015 r.:** § 1. *W postępowaniu przed sądem, które zostało wszczęte z inicjatywy strony, dowody przeprowadzane są przez strony po ich dopuszczeniu przez przewodniczącego lub sąd. W razie niestawiennictwa strony, na której wniosek dowód został dopuszczony, a także w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, dowód przeprowadza sąd w granicach tezy dowodowej. W wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, sąd może dopuścić i przeprowadzić dowód z urzędu.*

§ 2. *W innym postępowaniu przed sądem niż wymienione w § 1 oraz w postępowaniu przygotowawczym dowody przeprowadzane są przez organ procesowy prowadzący postępowanie. Nie wyłącza to prawa do zgłoszenia wniosku dowodowego przez stronę.*
- ❖ Art. 167 k.p.k. **po 15 kwietnia 2016 r.:** *Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu.*

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ **Przed nowelizacją**, która weszła w życie 1 lipca 2015 r., podkreślano, że **bierność stron nie zwalnia sądu od odpowiedniej inicjatywy dowodowej**. Brak dostatecznej aktywności stron w zgłaszaniu wniosków dowodowych rodził bowiem *in concreto* realną groźbę wydania niesprawiedliwego orzeczenia i właśnie to obligowało organ procesowy do dopuszczenia dowodu z urzędu, ale tylko w takim zakresie, w jakim było to niezbędne dla prawidłowego wyrokowania.

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ Nowelizacja art. 167 k.p.k. była **jedną z najważniejszych zmian wprowadzonych z dniem 1 lipca 2015 r.**
- ❖ Art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 167 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k. - najistotniejsze przepisy, które zostały znowelizowane.

INICJATYWA DOWODOWA

Po 1 lipca 2015 r.:

- ❖ Rozwiązanie wprowadzone przez nowelizację **zwalnia sąd od poszukiwania dowodów winy oskarżonego** w sytuacji, gdy oskarżyciel ich nie dostarcza. Sąd nie powinien angażować się w proces dowodzenia.
- ❖ **Zmarginalizowanie roli sądu w zakresie inicjatywy dowodowej.** Sąd tylko w **wyjatkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach może przeprowadzać dowody z urzędu.**

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ **UWAGA!!!** Z dniem **15 kwietnia 2016 r.** ustawodawca wrócił do modelu obowiązującego przed 1 lipca 2015 r.! Dowody są przeprowadzane na wniosek stron albo z urzędu.

INICJATYWA DOWODOWA

❖ **Z uzasadnienia** do projektu nowelizacji, która weszła w życie 15 kwietnia 2016 r.:

„Zakres inicjatywy dowodowej sądu jest obecnie limitowany przez przesłanki wskazane w art. 167 § 1 zdanie trzecie k.p.k. W związku z tym powraca się do obowiązującej do dnia 30 czerwca 2015 r. dyrektywy, według której należy dążyć do wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a dopiero w razie niemożności usunięcia istniejących wątpliwości – rozstrzygnąć je na korzyść oskarżonego.

Rolę zasady inkwizycyjności w toku postępowania dowodowego podkreśla też kluczowa zmiana odnosząca się do inicjatywy dowodowej. Chodzi o przywrócenie poprzednio obowiązującego brzmienia art. 167 k.p.k., który ma nakazywać sądowi uzupełnianie inicjatywy dowodowej stron poprzez przeprowadzanie dowodów z urzędu w każdym wypadku, gdy jest to niezbędne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy.”

INICJATYWA DOWODOWA

Postanowienie
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 3 września 2014 r.
III KK 7/14

Przeprowadzenie dowodów z urzędu przez sąd wchodzi w rachubę **wyjątkowo**, w szczególności, gdy strona nie korzysta z fachowej porady (pełnomocnika), a przy tym jest nieporadna. Wykluczyć w związku z tym w zasadzie należy wyręczenie przez sąd pełnomocnika oskarżyciela (czy oskarżyciela publicznego) w gromadzeniu dowodów na niekorzyść oskarżonego. **To oskarżyciel, a nie sąd, ma obowiązek wykazać sprawstwo i winę oskarżonego, zwłaszcza gdy po stronie oskarżenia występuje kwalifikowany podmiot.**

Brak uprzedniego złożenia wniosku dowodowego w sytuacji kilkukrotnego wezwania stron postępowania do zgłaszania takich wniosków, zwłaszcza, gdy strona była reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego, może uzasadniać oddalenie zawartego w apelacji wniosku dowodowego jako zmierzającego w sposób oczywisty do przedłużenia postępowania karnego (art. 170 § 1 pkt 5 KPK).

INICJATYWA DOWODOWA

**Postanowienie
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 28 stycznia 2015 r.
IV KK 400/14**

Brak aktywności obrońcy w kierunku wnioskowania o dopuszczenie dowodu nie może czynić w postępowaniu kasacyjnym zasadnym zarzutu nieprzeprowadzenia przez sąd odwoławczy z urzędu takiego dowodu, czyli - naruszenia art. 167 KPK. Nie jest obowiązkiem sądu działać za stronę, gdy ma ona wykwalifikowanego pełnomocnika (adwokata albo radcę prawnego), a nie zachodzi obawa postąpienia wbrew zasadzie określonej w art. 2 § 2 KPK.

INICJATYWA DOWODOWA

**Postanowienie
Sądu Najwyższego - Izba Kar
z dnia 4 lutego 2015 r.
V KK 318/14**

W wypadku gdy strona nie składa stosownych wniosków dowodowych, powinność sądu wynikająca z art. 167 KPK powstaje tylko wtedy, gdy **dokonanie prawidłowych ustaleń faktycznych uzależnione jest od przeprowadzenia dowodu, o którym sąd powziął informację i którego przeprowadzenie jest w ogóle możliwe. Tej inicjatywy sądu nie można mylić z funkcją śledczą realizowaną poprzez poszukiwanie dowodów w procesie udowadniania sprawstwa i winy oskarżonego. Zadaniem sądu jest bowiem bezstronne rozpoznanie sporu procesowego i rozstrzygnięcie co do racji stron procesowych.**

INICJATYWA DOWODOWA

Wyrok

Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu - II Wydział Karny

z dnia 2 lipca 2014 r.

II AKa 177/14

Sąd nie ma żadnego obowiązku poszukiwania z urzędu dowodów wspierających oskarżenie, gdy te dostarczone przez oskarżyciela do skazania nie wystarczą, a on sam do ich uzupełnienia nie dąży.

INICJATYWA DOWODOWA

Wyrok
Sądu Apelacyjnego w Lublinie - II Wydział Karny
z dnia 21 maja 2014 r.
II AKa 92/14

Nie da się z art. 167 KPK wyprowadzić obowiązku sądu w zakresie poszukiwania dowodów, potwierdzających tezy aktu oskarżenia, w sytuacji gdy dowody będące przedmiotem oceny sądu nie są wystarczające do uznania winy, a prokurator nie postuluje o ich uzupełnienie.

INICJATYWA DOWODOWA

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Krakowie - II Wydział Karny

z dnia 28 listopada 2013 r.

II AKa 235/13

Sąd jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodu w takiej tylko sytuacji i wyłącznie, gdy jest to niezbędne dla wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy. Zebrany w sprawie materiał dowodowy musi więc być niepełny, nasuwać wątpliwości co do stanu faktycznego, a dopuszczany z urzędu dowód musi być przydatny dla rozstrzygnięcia istniejących wątpliwości.

INICJATYWA DOWODOWA

- ❖ **Wyjątkowo inicjatywa dowodowa przysługuje biegłym lekarzom psychiatrom**, którzy w trakcie przeprowadzania ekspertyzy mogą wnosić o powołanie biegłego lub biegłych innych specjalności (art. 202 § 2 k.p.k.). Ponadto biegli mogą inicjować umieszczenie oskarżonego na obserwacji w zakładzie leczniczym (art. 203 § 1 k.p.k.).

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ Wniosek dowodowy to **postulatywne oświadczenie woli kierowane przez stronę procesową do organu procesowego w celu zainicjowania czynności dowodowej.**
- ❖ Każda ze stron może składać wnioski dowodowe **od chwili wszczęcia procesu**, a wcześniej - **wraz z zawiadomieniem o przestępstwie, aż do chwili zamknięcia przewodu sądowego.** Strony są uprawnione do składania wniosków dowodowych także po wydaniu wyroku, **w toku postępowania odwoławczego**, zarówno w treści skargi apelacyjnej, jak też w odrębnym wniosku pisemnym bądź ustnym.

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ Jeśli wniosek dowodowy składany jest na piśmie musi on odpowiadać ogólnym wymogom pisma procesowego z **art. 119 k.p.k.** **Art. 169 k.p.k.** wprowadza dodatkowe szczególne wymagania.
- ❖ Każdy wniosek dowodowy powinien zawierać **dwa obligatoryjne elementy**:
  - 1) **oznaczenie dowodu**, jaki ma być przeprowadzony,
  - 2) **okoliczności**, które mają być udowodnione (tzw. **tezę dowodową**).
- ❖ We wniosku dowodowym może być ponadto wskazany **element fakultatywny** w postaci **sposobu przeprowadzenia dowodu**.

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ Wniosek dowodowy ma **charakter postulatyczny**, w związku z tym organ procesowy może go uwzględnić albo oddalić.
- ❖ Uwzględnienie następuje w formie **zarządzenia**. **ALE!** na rozprawie o przychylnym załatwieniu wniosku dowodowego strony, któremu **inna strona nie sprzeciwiła się**, rozstrzyga ostatecznie **przewodniczący**, zaś w **innych przypadkach sąd wydaje postanowienie (art. 368 k.p.k.)**.
- ❖ Dopuszczenie dowodu **z opinii biegłego** wymaga w **każdym wypadku formy postanowienia** (art. 194 k.p.k.) - także wtedy, gdy decyzja ta jest podejmowana na wniosek strony, tym samym sprzeciw innej strony nie ma w tym przypadku wpływu na formę rozstrzygnięcia.

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ W **postępowaniu przygotowawczym** organ prowadzący postępowanie nie jest zobligowany do wydania decyzji o dopuszczeniu dowodu, **samo bowiem przystąpienie** do przeprowadzenia dowodu lub czynności je poprzedzające, np. wezwanie świadka, świadczy o zgodzie organu na wprowadzenie dowodu do procesu. **Wyjątkiem jest dopuszczenie dowodu z opinii biegłego - organ na obowiązek wydać wówczas postanowienie** (art. 194 k.p.k.)

WNIOSEK DOWODOWY

Art. 352 k.p.k. *Przewodniczący składu orzekającego po rozważeniu wniosków stron albo sąd z urzędu dopuszcza dowody, a przewodniczący zarządza ich sprowadzenie na rozprawę. Przepis art. 368 stosuje się odpowiednio.*

WNIOSEK DOWODOWY

Przepis art. 352 k.p.k. przyznaje w pierwszej kolejności przewodniczącemu składu orzekającego uprawnienie do dopuszczenia dowodów i zarządzenia ich sprowadzenia na rozprawę. Dopuszczenie dowodów następuje **na wniosek stron**. O dopuszczeniu dowodu może także zdecydować sąd **z urzędu**.

Oskarżyciel przedstawia swoje wnioski dowodowe w **akcie oskarżenia**. Po jego wstępnej kontroli prezes sądu wzywa także oskarżonego do składania wniosków dowodowych w terminie 7 dni od doręczenia mu aktu oskarżenia (art. 338 § 1 k.p.k.). Wnioski dowodowe mogą składać także inne osoby uprawnione do tego na podstawie art. 167 KPK.

Złożone wnioski dowodowe powinny zostać ocenione pod względem ich dopuszczalności oraz przydatności dla toczącego się postępowania przez przewodniczącego składu orzekającego. Może on albo zarządzić ich dopuszczenie i, co do zasady, sprowadzenie na rozprawę albo też, w przypadku, gdy istnieją w tej materii wątpliwości, pozostawić rozstrzygnięcie tej kwestii sądowi procedującemu na posiedzeniu lub rozprawie. Odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisu art. 368 k.p.k. jasno bowiem wskazuje, że **przewodniczący składu orzekającego nie ma kompetencji do oddalenia złożonych wniosków dowodowych**.

Rozstrzygnięcie przewodniczącego składu orzekającego w przedmiocie dopuszczenia dowodu w związku z faktem, iż jest ono wydawane na wstępnym etapie postępowania, **nie wiąże sądu**. Jeżeli więc w toku postępowania okaże się, że przeprowadzenie dopuszczonego wcześniej dowodu nie jest konieczne, to sąd może z tego zrezygnować oddalając wniosek dowodowy.

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ **Oddalenie** wniosku dowodowego następuje w **formie postanowienia** (art. 170 § 3 k.p.k.), sporządzanego obligatoryjnie wraz z uzasadnieniem.
- ❖ Oddalenie wniosku dowodowego **nie stoi na przeszkodzie późniejszemu dopuszczeniu dowodu** i jest to możliwe nawet w sytuacji, gdy nie ujawniły się żadne nowe okoliczności.
- ❖ Sąd na podstawie art. 170 § 1 k.p.k. dokonuje **wstępnej oceny dowodu** (tzw. **aprioryczna ocena dowodu**).

WNIOSEK DOWODOWY

- ❖ **Na postanowienie o oddaleniu wniosku dowodowego nie przysługuje zażalenie** (art. 459 § 1 k.p.k.). Zarzut naruszenia art. 170 k.p.k. może być jednak podniesiony w apelacji od wyroku zapadłego w postępowaniu, w toku którego oddalono wniosek dowodowy. **Postanowienie o oddaleniu wniosku dowodowego nie posiada też cechy prawomocności materialnej, zatem możliwe jest ponowne złożenie wniosku przez uprawniony podmiot, choćby nie zmieniły się okoliczności od momentu oddalenia pierwotnego wniosku** (zob. postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2011 r., V KK 316/10, Legalis).

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ **Art. 170 § 1 k.p.k.** wprowadza **zamknięty katalog okoliczności** przemawiających za **oddaleniem** wniosku dowodowego. Oddalenie wniosku dowodowego jest dopuszczalne wyłącznie w wypadkach ściśle określonych.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

Wyrok

Sądu Najwyższego - Izba Karna

z dnia 9 grudnia 2002 r.

IV KKN III/00

Prawo do domagania się przeprowadzenia dowodów mających wspierać wersję prezentowaną w wyjaśnieniach oskarżonego należy do jego podstawowych uprawnień związanych z realizacją prawa do obrony. Wszelkie ograniczenia w tym zakresie, w tym również te, na które pozwala ustawa (art. 170 k.p.k.), muszą być interpretowane w sposób ścisły.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

Przyczyny oddalenia wniosku dowodowego:

- ❖ przeprowadzenie dowodu jest **niedopuszczalne**
  - dowód ma być przeprowadzony **na okoliczność niemogącą być w ogóle przedmiotem dowodzenia**, np. treść prawa krajowego
  - istnieje ustawowy **zakaz** uzyskania środka dowodowego z danego źródła dowodowego (np. przesłuchania duchownego co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi)
  - zakaz ten bezwzględnie **wyklucza skorzystanie z określonego środka dowodowego** (np. wniosek o przesłuchanie lekarza co do okoliczności, o których wiedzę uzyskał od oskarżonego w czasie udzielanej mu pomocy medycznej)
  - ustawowy zakaz wyłącza uzyskanie środka dowodowego **określonymi metodami** (np. przesłuchanie w stanie snu hipnotycznego)

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ okoliczność, która ma być udowodniona, **nie ma znaczenia** dla rozstrzygnięcia sprawy
  - Okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdy **dotyczy ona kwestii ubocznych, niezwiązanych z przedmiotem procesu** oraz jego uczestnikami, zwłaszcza oskarżonym. Chodzi zatem o wolę wnioskodawcy dowodzenia czegoś, co nie będzie w ogóle brane pod uwagę ani przy ustalaniu sprawstwa lub winy, ani dla wymiaru kary.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

Wyrok
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 20 lutego 2002 r.
V KKN 566/99

Możliwość ustalenia, że „okoliczność, która ma być udowodniona nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy” dopuszcza się wyłącznie w wyjątkowych wypadkach, pozwalających przyjąć **bez żadnych wątpliwości, że teza dowodowa dotyczy okoliczności całkowicie ubocznej i nie mającej żadnego związku z czynem oskarżonego, a więc pozbawionej - w konsekwencji - wpływu na treść rozstrzygnięcia. Wymaga to wstępnej oceny wartości i znaczenia oferowanego dowodu, polegającej na konfrontacji tezy dowodowej z tymi ustaleniami faktycznymi, których dotyczy bezpośrednio lub które - pozostając w logicznym związku z tezą wniosku dowodowego - mogą ulec weryfikacji lub zmianie w wyniku przeprowadzenia dowodu.** Nietrafne byłoby zatem przekonanie, że brak znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności wskazanych w tezie dowodowej wynika z faktu, iż dotychczas przeprowadzone dowody przekonują o popełnieniu przez oskarżonego przypisanego mu przestępstwa.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ okoliczność, która ma być udowodniona, **jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy**
  - **Oddalenie wniosku dowodowego następuje zatem wówczas, gdy przyjęto już za udowodnioną tezę prezentowaną we wniosku dowodowym strony, a wnioskowany dowód miałby to jedynie jeszcze raz potwierdzić.** Nie ma potrzeby udowadniania za pomocą kolejnych dowodów tego, co – wedle już istniejących ustaleń – jest: po pierwsze niesporne, po drugie – zgodne z tezą dowodową złożonego wniosku.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ dowód jest **nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności**
  - Przesłankę nieprzydatności dowodu do stwierdzenia danej okoliczności (art. 170 § 1 pkt 3 k.p.k.) uznaje się za spełnioną wówczas, gdy w wyniku zbadania relacji pomiędzy wnioskowanym dowodem a okolicznością, która ma być udowodniona (tezą dowodową), zostanie wykazane, że jest **nieprawdopodobne ustalenie danej okoliczności za pomocą wnioskowanego dowodu.**

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

**Postanowienie
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 26 czerwca 2008 r.
V KK 197/08**

Nieprzydatność dowodu łączy się z sytuacją, w której w następstwie konfrontacji oznaczonego we wniosku dowodu z okolicznością, która ma być za jego pomocą udowodniona, organ procesowy dochodzi do wniosku, iż **nie sposób za pomocą tegoż dowodu udowodnić tego, czego oczekuje wnioskodawca.**

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ Chodzi o dowody wprawdzie możliwe i dopuszczalne, ale **bezużyteczne**, np. powołanie jako biegłego osoby nie z tej dziedziny specjalistycznej, która jest wymagana w sprawie, czy też przeprowadzenie oględzin miejsca zdarzenia, które w wyniku upływu czasu i zmiany warunków uległo zmianom w porównaniu z tym, jak wyglądało w chwili zdarzenia.
- ❖ Organ procesowy w uzasadnieniu postanowienia oddalającego wniosek obowiązany jest wykazać ową nieprzydatność dowodu, przywołując okoliczności uzasadniające tak zajęte stanowisko.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

❖ dowodu **nie da się przeprowadzić**

❖ Mimo dopuszczalności dowodu mamy problem z jego realizacją, np. wniosek o przesłuchanie świadka, który zmarł, wniosek o przeprowadzenie dowodu z dokumentu, który zaginął.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

- ❖ wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do **przedłużenia** postępowania
  - Omawiana podstawa oddalenia wniosku dowodowego ma **zapobiegać obstrukcji procesowej**, rozumianej jako celowe wykorzystywanie przepisów wbrew ich intencji, gdy działania stron w sposób ewidentny **nakierowane są wyłącznie na przewlekanie postępowania** i tym samym godzą w obowiązek zakończenia sprawy w rozsądnym terminie.
  - Obowiązkiem organu procesowego, oddalającego na powyższej podstawie wniosek dowodowy, jest wykazanie, że celem wniosku było niedowodzenie istotnych okoliczności w sprawie, lecz niczym nieuzasadnione przedłużenie procesu.

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

**Postanowienie
Sądu Najwyższego
z dnia 3 kwietnia 2012 roku
V KK 30/12**

Przepis art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. pozwala skutecznie **walczyć z obstrukcją procesową stron, a więc umyślnym wykorzystywaniem uprawnień procesowych, celem uniemożliwienia toku procesu lub jego spowolnieniu.** Składanie wniosków dowodowych w końcowej fazie postępowania dowodowego nie jest wprawdzie wykluczone przez procedurę karną, a niejednokrotnie jest wówczas usprawiedliwione, ale **postąpienie takie musi być oceniane także przez pryzmat przepisu art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. z uwagi na obligatoryjny charakter tej normy.** Jeżeli zaś analiza zgłoszonego wniosku dowodowego w zestawieniu z całokształtem okoliczności faktycznych, a w szczególności faktyczną **możliwością złożenia tego wniosku na wcześniejszym etapie postępowania bez szkody dla realizowanej linii obrony** doprowadzi do jednoznacznego stwierdzenia, że celem takiego wniosku było tylko przedłużenie postępowania karnego, to zastosowanie normy art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. będzie nie tylko **uzasadnione, ale konieczne** i nie może być skutecznie kwestionowane, odwołaniem się do zasady prawdy materialnej, która nie ma przecież w k.p.k. normatywnej "przewagi" nad zasadą szybkości postępowania.

ZAKAZ ANTYCYPACJI DOWODU

- ❖ Regulacja art. 170 § 2 k.p.k. stanowi o zakazie oddalania wniosku dowodowego na tej tylko podstawie, że dotychczas przeprowadzone dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić (tzw. **zakaz antycypacji dowodu**).

ODDALENIE WNIOSKU DOWODOWEGO

POWTÓRKA:

- ❖ **Oddalenie** wniosku dowodowego następuje zawsze w formie **postanowienia** (art. 170 § 3 k.p.k.), bez względu na stadium, w jakim wniosek zgłoszono. Postanowienie takie musi zawierać **uzasadnienie** (art. 98 § 1 i 3 k.p.k.).
- ❖ Na postanowienie o oddaleniu wniosku dowodowego **nie przysługuje zażalenie**. Zarzut naruszenia art. 170 k.p.k. może być jednak podniesiony w apelacji od wyroku zapadłego w postępowaniu, w toku którego oddalono wniosek dowodowy.
- ❖ Mimo oddalenia wniosku organ procesowy **może później dowód dopuścić**, chociażby nie ujawniły się nowe okoliczności (art. 170 § 4 k.p.k.).

ZAKAZY DOWODOWE

ZAKAZY DOWODOWE

- ❖ **Zakazy dowodowe** to normy prawne zabraniające przeprowadzenia dowodu w określonych warunkach lub stwarzające ograniczenia w pozyskiwaniu dowodów.
- ❖ Jedna z najbardziej spornych i niejednolicie pojmowanych instytucji w postępowaniu karnym.
- ❖ Wprowadzenie zakazów dowodowych wynika z konieczności poszanowania wartości niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa, ważniejszych niż interes wymiaru sprawiedliwości.

ZAKAZY DOWODOWE

❖ Zakazy dowodowe poddawane są różnym zabiegom systematyzującym. Wskazuje się na trzy zasadnicze grupy zakazów dowodowych:

- 1. zakazy dowodzenia określonych faktów (są to zakazy dowodowe zupełne)**
- 2. zakazy dowodzenia za pomocą określonych środków i źródeł dowodowych**
- 3. zakazy stosowania określonych metod dowodzenia**

ZAKAZY DOWODOWE

zakazy dowodowe zupełne

- ❖ wyłączają dowodzenie **określonych faktów** za pomocą jakichkolwiek dowodów

zakazy dowodowe niezupełne

- ❖ **bezwzględnie** lub **względnie** wyłączają **źródło** albo **środek dowodowy** albo bezwzględnie wyłączają **metodę** uzyskania środka dowodowego

ZAKAZY DOWODOWE ZUPEŁNE

❖ **zakaz dowodzenia przebiegu narady i głosowania nad orzeczeniem**

- zgodnie z art. 108 k.p.k. przebieg narady i głosowania nad orzeczeniem jest **tajny**, a zwolnienie od zachowania w tym względnie tajemnicy jest niedopuszczalne

ZAKAZY DOWODOWE ZUPEŁNE

- ❖ **zakaz dowodzenia prawa lub stosunku prawnego wbrew prawomocnemu rozstrzygnięciu sądu kształtującemu prawo lub stosunek prawny (art. 8 § 2 k.p.k.)**
  - zakaz ten odnosi się do **rozstrzygnięć konstytutywnych**, tj. takich, które tworzą, zmieniają lub uchylają prawo lub stosunek prawny (np. wyrok rozwodowy)

ZAKAZY DOWODOWE ZUPEŁNE

- ❖ zakaz dowodzenia treści zeznań złożonych przez świadka, który skorzystał z prawa do odmowy zeznań (art. 182 k.p.k.) albo został zwolniony z obowiązku złożenia ich na jego wniosek (art. 185 k.p.k.)
- ❖ zakaz dowodzenia okoliczności objętych ochroną świadka koronnego

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE

zakazy dowodowe niezupełne **bezwzględne**

zakazy dowodowe niezupełne **względne**

- ❖ pod żadnym warunkiem **nie mogą być uchylone**
- ❖ **mogą być usunięte** przy zachowaniu określonych warunków

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchiwania w charakterze świadka **duchownego** co do **faktów, o których dowiedział się na spowiedzi** (art. 178 pkt 2 k.p.k.)
  - Celem zakazu jest zagwarantowanie swobody wykonywania praktyk religijnych oraz wykluczenie ingerencji w treść spowiedzi jako szczególnego stosunku łączącego spowiednika z osobą spowiadaną.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchiwania w charakterze świadka **obrońcy albo adwokata lub radcy prawnego** działającego na podstawie art. 245 § 1 k.p.k. co do faktów, o których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę (art. 178 pkt 1 k.p.k.)
  - Celem zakazu jest zapewnienie **realnego prawa do obrony** poprzez ochronę stosunku zaufania, na którym opiera się relacja między obrońcą a jego mocodawcą.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ W razie złożenia zeznań przez obrońcę lub duchownego w zakresie objętym zakazem, **nie stanowią one dowodu**, a zatem nie mogą kształtować faktycznej podstawy rozstrzygnięcia. Zakazy te są zarazem niezupełne, czyli okoliczności objęte tajemnicą obrońcą oraz tajemnicą spowiedzi **mogą być dowodzone za pomocą innych środków dowodowych.**

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchania **mediatora** w zakresie informacji, jakie uzyskał od oskarżonego lub podejrzanego, **prowadząc mediację**, z wyłączeniem informacji o przestępstwach, o których mowa w art. 240 § 1 k.k. (art. 178a k.p.k.)

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchania **biegłego lub lekarza udzielającego pomocy** medycznej co do **oświadczeń** złożonych przez oskarżonego wobec nich, a dotyczących zarzucanego mu czynu (art. 199 k.p.k.)
  - oświadczenie takie nie stanowi zatem dowodu w sprawie
  - *„Ani w ustaleniach, ani w ocenie wiarygodności dowodów nie można powoływać się na treść oświadczeń złożonych przez oskarżonego biegłym. Nie stanowią one dowodu, a ich treść może mieć znaczenie jedynie w aspekcie oceny opinii biegłych”* (wyrok SA w Krakowie z dnia 29 marca 2006 r., II AKa 45/06).

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchania jako świadków osób, które są związane **tajemnicą** wynikającą z art. 52 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego co do okoliczności przyznania się **osoby z zaburzeniami psychicznymi do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary**

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ Powyższe zakazy mają **charakter bezwzględny**, ale **niezupełny**, gdyż możliwe jest udowodnienie faktów wiadomych tym osobom **przy pomocy innych środków dowodowych**. Nie są to zatem zakazy dowodzenia tych faktów.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGLĘDNE

- ❖ Zakazy dowodowe niezupełne bezwzględne to zakazy związane z uzyskiwaniem oświadczeń dowodowych przy zastosowaniu niedopuszczalnych metod przesłuchania i zastępowaniem wyjaśnień i zeznań treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych (art. 174 k.p.k.)

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGŁĘDNE

- ❖ zakaz wykorzystywania dowodów z wyjaśnień, zeznań i innych oświadczeń uzyskanych poprzez użycie wobec przesłuchiwanego **groźby bezprawnej lub przymusu**

Art. 171 § 5. Niedopuszczalne jest:

- 1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą **przymusu lub groźby bezprawnej,****
- 2) stosowanie *hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych* wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem.**

Art. 171 § 7. Wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach **wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 nie mogą stanowić dowodu.**

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE BEZWZGLĘDNE

- ❖ zakaz stosowania **hipnozy** albo **środków chemicznych lub technicznych** wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem, czyli wyłączenie możliwości decyzyjnych, wyłączenie woli osoby przesłuchiwanej

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchania świadka, który **skorzystał z prawa do odmowy zeznań na podstawie art. 182 § 1 k.p.k.**, a więc gdy świadek jest osobą najbliższą dla oskarżonego (podejrzanego)
- ❖ zakaz przesłuchiwanie świadka, który **złożył wniosek o zwolnienie** go z odpowiedzi na pytania ze względu na **bliski stosunek osobisty** łączący go z oskarżonym (art. 185 k.p.k.)

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchiwania osób zobowiązanych do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „**tajne**” lub „**ściśle tajne**” na okoliczności objęte tą tajemnicą bez uprzedniego zwolnienia tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez **uprawniony organ przełożony** (art. 179 § 1 k.p.k.)
- ❖ **Zwolnienie z obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnej o klauzuli tajności "ściśle tajne" lub "tajne" należy do uprawnionego organu przełożonego** (art. 179 § 1 k.p.k.). Uprawnionym organem przełożonym będą kierownicy jednostek organów, wymienionych w ustawie o ochronie informacji niejawnych. Dopiero w przypadku, gdy organ ten odmówi zwolnienia, sąd lub prokurator zwracają się o zwolnienie świadka od obowiązku zachowania tajemnicy do właściwego naczelnego organu administracji rządowej (art. 179 § 3 k.p.k.).
- ❖ **art. 179 § 2 k.p.k.:** *Zwolnienia wolno odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu.*

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ zakaz przesłuchiwania osób zobowiązanych do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „**zastrzeżone**” lub „**poufne**” lub tajemnicy związanej z **wykonywaniem zawodu lub funkcji** co do okoliczności objętych tą tajemnicą
- ❖ Zgodnie z art. 180 § 1 k.p.k. zwolnienie z obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności "zastrzeżone" lub "poufne", tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, następuje **w zależności od stadium postępowania na podstawie postanowienia prokuratora lub sądu**. W postępowaniu przygotowawczym jest to wyłączna kompetencja prokuratora, zatem zwolnić z powyższych tajemnic nie może Policja ani inny organ uprawniony do prowadzenia postępowania na podstawie odrębnych przepisów.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ **!!! Art. 180 § 2 k.p.k.:** *Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd, na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.*

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ Zwolnienie od obowiązku zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcowskiej, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej jest uzależnione **od kumulatywnego spełnienia dwóch warunków:**
  - 1) **niezbędność dla dobra wymiaru sprawiedliwości;**
  - 2) **okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu.**

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

Postanowienie
Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 19 września 2008 r.
II AKz 286/08

Zwolnienie od zachowania tajemnicy radcy prawnego jest możliwe jedynie wówczas, gdy spełnione są **kumulatywnie dwie powiązane ze sobą przesłanki**, a więc, gdy uchylenie takie jest niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości oraz okoliczność, odnośnie której następuje zwolnienie, nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. Zwolnienie od obowiązku zachowania tajemnicy radcowskiej w fazie postępowania przygotowawczego winno przybrać formę **postanowienia sądu** o zezwolenie na przesłuchanie w charakterze świadka.

ZAKAZY DOWODOWE NIEZUPEŁNE WZGLĘDNE

- ❖ Niezależnie od stadium postępowania, zwolnienie od obowiązku zachowania tajemnicy wskazanej w art. 180 § 2 k.p.k. **pozostaje w wyłącznej kompetencji sądu.** W postępowaniu przygotowawczym **z wnioskiem o zwolnienie przez sąd może wystąpić jedynie prokurator.** Kompetencji takiej nie ma inny organ uprawniony do prowadzenia postępowania przygotowawczego, jak również strona tego postępowania. Termin na rozpatrzenie przez sąd wniosku prokuratora o zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy określonej w art. 180 § 2 k.p.k. wynosi 7 dni, przy czym jest to termin instrukcyjny. W stadium jurysdykcyjnym wniosek do sądu o zwolnienie z jednej z omawianych tajemnic może natomiast złożyć strona.

CZYNNOŚCI DOWODOWE

CZYNNOŚCI DOWODOWE

- ❖ czynności organu procesowego zmierzające do **odszukania i ujawnienia** śladów oraz dowodów rzeczowych i osobowych, ich **zabezpieczenia**, **uzyskania środka dowodowego z ujawnionego źródła dowodu** oraz **oceny** wiarygodności i przydatności procesowej tego środka dowodowego

CZYNNOŚCI DOWODOWE

- ❖ **czynności poszukiwawcze** (zatrzymanie rzeczy, przeszukanie, kontrola i utrwalanie rozmów telefonicznych, poszukiwanie oskarżonego)
- ❖ **czynności ujawniające dowody** (przesłuchanie oskarżonego i świadka, okazanie i rozpoznanie, opinia biegłego, oględziny, eksperyment procesowy)
- ❖ **czynności kontrolujące dowody** (konfrontacja, ponowienie tej samej czynności)

PRZESŁUCHANIE

- ❖ podstawowa forma pozyskiwania informacji od **osobowych źródeł dowodowych**
- ❖ można przesłuchać oskarżonego (podejrzanego), świadka i biegłego
- ❖ czynność przesłuchania utrwała się w formie **protokołu**

PRZESŁUCHANIE

Art. 171 k.p.k.

§ 1. Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić **swobodne wypowiedzenie się** w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero **następnie można zadawać pytania** zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.

§ 2. Prawo zadawania pytań mają, oprócz podmiotu przesłuchującego, strony, obrońcy, pełnomocnicy, biegli oraz w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, członkowie składu orzekającego. Pytania zadaje się osobie przesłuchiwanej bezpośrednio, chyba że sąd lub prokurator zarządzi inaczej.

§ 3. Jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być, w miarę możliwości, przeprowadzone w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

§ 4. **Nie wolno zadawać pytań sugerujących** osobie przesłuchiwanej treść odpowiedzi.

WYJAŚNIENIA OSKARŻONEGO

- ❖ Oskarżony jest **osobowym źródłem dowodowym**, a jego **wyjaśnienia - środkiem dowodowym**. Wyjaśnienia oskarżonego pełnią podwójną funkcję, z jednej strony są one środkiem dowodowym, a z drugiej środkiem obrony.
- ❖ Składanie przez oskarżonego wyjaśnień nie jest jego obowiązkiem. Zgodnie z treścią art. 175 § 1 k.p.k. oskarżony ma **prawo składać wyjaśnienia**. Dodatkowo może on bez podania powodów odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania lub odmówić składania wyjaśnień.

WYJAŚNIENIA OSKARŻONEGO

- ❖ Organ procesowy ma obowiązek pouczenia podejrzanego o przysługującym mu prawie do odmowy wyjaśnień.
- ❖ W art. 300 k.p.k. ustawodawca nakazuje, aby **przed pierwszym przesłuchaniem pouczyć podejrzanego** o jego uprawnieniach do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania.
- ❖ Jeśli oskarżony bierze udział w rozprawie głównej, **przewodniczący po przedstawieniu zarzutów oskarżenia**, poucza go m.in. o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania (art. 386 § 1 k.p.k.)

WYJAŚNIENIA OSKARŻONEGO

- ❖ Wyjaśnienia oskarżonego składane są ustnie do protokołu, a jedynie w toku postępowania przygotowawczego możliwe jest na żądanie podejrzanego lub jego obrońcy złożenie wyjaśnień na piśmie na zasadach określonych w art. 176 k.p.k.
- ❖ Oskarżony ma ponadto prawo do składania wyjaśnień co do każdego przeprowadzanego dowodu, jeśli jest obecny przy czynnościach dowodowych (art. 175 § 2 k.p.k.)

ZEZNAANIA ŚWIADKA

- ❖ Świadek jest **osobowym źródłem dowodowym, uczestnikiem procesu** karnego, który dostarcza **środka dowodowego w postaci zeznań**.
- ❖ Rozróżnia się **dwie kategorie świadków**:
  - 1) świadek w znaczeniu **faktycznym** - osoba, która była świadkiem przestępstwa lub jego fragmentu, jak również każda osoba posiadająca faktyczną wiedzę o zdarzeniu będącym przedmiotem postępowania
  - 2) świadek w znaczeniu **procesowym** - osoba wezwana do procesu w charakterze świadka przez organ procesowy, który uważa, że świadek ma istotne informacje na temat trwającego postępowania

ZEZNIANIA ŚWIADKA

- ❖ art. 177 § 1 k.p.k.: *Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek **stawić się i złożyć zeznania.***

PRZESŁUCHANIE ŚWIADKA

❖ Przesłuchanie świadka:

1) **pouczenie** o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy (art. 190 § 1 k.p.k.) zob. art. 233 k.k.

2) zebranie **danych osobowych** świadka (art. 191 k.p.k.)

3) w postępowaniu sądowym - ewentualne odebranie **przyrzeczenia** od świadka (art. 187 - 189 k.p.k.)

4) składanie zeznań:

- etap **swobodnej wypowiedzi**
- etap **zadawania pytań** zmierzających do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi (art. 171 I I k.p.k.)

PRZESŁUCHANIE ŚWIADKA

- ❖ Przed przesłuchaniem informuje się świadka o **karalności za fałszywe zeznania** (art. 233 k.k.), bowiem świadek ma **obowiązek mówienia prawdy** (art. 190 § 1 k.p.k.).

PRZESŁUCHANIE ŚWIADKA

Art. 191 k.p.k.

§ 1. Przesłuchanie rozpoczyna się od **zapytania świadka** o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, karalność za fałszywe zeznanie lub oskarżenie oraz stosunek do stron.

§ 1a. Miejsce zamieszkania świadka ustala się na podstawie dokumentu tożsamości lub pisemnego oświadczenia świadka.

§ 1b. Pytania zadawane świadkowi nie mogą zmierzać do ujawnienia jego miejsca zamieszkania ani miejsca pracy, chyba że ma to znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

§ 2. Świadka należy **uprzedzić o treści art. 182, a o treści art. 183 oraz art. 185**, jeżeli ujawnią się okoliczności objęte tymi przepisami.

§ 3. (uchylony)

PRZESŁUCHANIE ŚWIADKA

- ❖ Przesłuchanie świadka rozpoczyna się od wyjaśnienia przez organ procesowy kwestii **umożliwiających zindywidualizowanie świadka, a także zaplanowanie czynności przesłuchania z uwzględnieniem ewentualnej korekty, która może być skutkiem określonej relacji świadka względem stron i przedmiotu postępowania.** Dopiero potem można przystąpić do zasadniczej fazy przesłuchania, tj. do wypowiedzi spontanicznej osoby przesłuchiwanej oraz fazy zadawania mu pytań (art. 171 § 1 k.p.k.). Dane odbierane od świadka umożliwiają ustalenie, **do jakiej kategorii świadków należy** osoba przesłuchiwana, a zwłaszcza **czy przysługuje jej prawo odmowy złożenia zeznań**, czy też można od niej odebrać przyrzeczenie, jak również dane te mogą dostarczyć podstaw do podjęcia decyzji o przesłuchaniu świadka z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa (art. 192 § 2 k.p.k.) albo poddania świadka oględzinom i badaniom lekarskim (art. 192 § 1 i 4 k.p.k.).

PRZESŁUCHANIE ŚWIADKA

- ❖ Jeśli w toku odbierania od świadka danych osobowych lub też w sytuacji, gdy organ posiada w tym zakresie informacje z innych źródeł, np. innych prowadzonych postępowań, ujawnią się **okoliczności objęte treścią art. 182, 183 i 185 k.p.k.**, konieczne jest **uprzedzenie świadka o uprawnieniach wynikających z treści tych przepisów.**

ZŁOŻENIE PRZYRZECZENIA

Przyrzeczenie może być odebrane tylko przez **sąd lub sędziego wyznaczonego**, co wskazuje, że co do zasady przyrzeczenie jest składane **w stadium jurysdykcyjnym**. **Wykluczone jest odebranie przyrzeczenia w stadium przygotowawczym przez prokuratora, funkcjonariusza Policji lub inny organ uprawniony do prowadzenia postępowania**. Odebranie przyrzeczenia w postępowaniu przygotowawczym może mieć jednak miejsce, jeżeli czynność przesłuchania świadka w tym postępowaniu przeprowadza sąd, co obecnie dotyczyć będzie warunków z art. 185a, 185b, 185c oraz art. 316 § 3 k.p.k.

ZŁOŻENIE PRZYRZECZENIA

Mimo że odebranie przyrzeczenia według regulacji kodeksowych jawi się jako reguła, **ustawa przewiduje możliwość odstąpienia od odebrania przyrzeczenia, jeżeli strony obecne podczas przesłuchania nie sprzeciwiają się odstąpieniu**. W razie zgłoszenia sprzeciwu chociażby przez jedną ze stron konieczne jest odebranie przyrzeczenia.

ZŁOŻENIE PRZYRZECZENIA

Art. 188 k.p.k.

§ 1. Świadek składa przyrzeczenie powtarzając za sędzią słowa: "Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome".

§ 2. W czasie składania przyrzeczenia **wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.**

§ 3. Osoby nieme i głuche składają przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia.

§ 4. Świadkowi, który w danej sprawie składał już przyrzeczenie, sąd przypomina je przy przesłuchaniu, chyba że uzna za potrzebne ponowne odebranie przyrzeczenia.

ZŁOŻENIE PRZYRZECZENIA

Art. 189 k.p.k.

Nie odbiera się przyrzeczenia:

- 1) od osób, które nie ukończyły 17 lat,**
- 2) gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że świadek z powodu zaburzeń psychicznych nie zdaje sobie należycie sprawy ze znaczenia przyrzeczenia,**
- 3) gdy świadek jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo został skazany,**
- 4) gdy świadek był prawomocnie skazany za fałszywe zeznanie lub oskarżenie.**

ZŁOŻENIE PRZYRZECZENIA

- ❖ Przepis art. 189 k.p.k. wprowadza bezwzględne podmiotowe ograniczenie odbioru przyrzeczenia od podmiotów wyraźnie w nim wskazanych. Sformułowany zakaz odebrania przyrzeczenia **oznacza, że w przypadku, gdy wystąpi duże prawdopodobieństwo przynależności świadka do jednej z wymienionych w omawianym przepisie kategorii osób, to sąd jest obowiązany nie odbierać przyrzeczenia, nawet gdyby strony na podstawie art. 187 § 3 k.p.k. sprzeciwiały się przesłuchaniu świadka bez przyrzeczenia.** Zakaz odebrania przyrzeczenia od osób określonych w pkt 1–2, które ze względu na młody wiek lub anormalność psychiczną nie są w stanie prawidłowo rozpoznać znaczenia tej instytucji, lub od osób wskazanych z pkt 3 i 4, co do których prawdomówności sąd nie może mieć zaufania, ma swoje źródło w uznaniu wagi przyrzeczenia. Nie powinno mieć ono zatem miejsca wówczas, gdy z góry można założyć, że nie będzie traktowane z należyłą powagą. Zakaz ten nie może być jednak utożsamiany z automatycznym niejako brakiem wiarygodności zeznań świadków określonych w przepisie art. 189 k.p.k., którego to braku nie przesądza. **Zeznania te podlegają ogólnym kryteriom oceny dowodów z art. 7 k.p.k. i sam fakt ich pochodzenia od świadka objętego normą z art. 189 k.p.k. nie może w żaden sposób decydować o ich mniejszej wartości dowodowej.** Można jedynie sugerować szczególnie ostrożną i wnikliwą ocenę zeznań tych świadków.

ODMOWA ZEZNAŃ

Art. 182 k.p.k.

§ 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.

ODMOWA ZEZNAŃ

- ❖ **Definicję legalną osoby najbliższej zawiera art. 115 § 11 k.k.** Zgodnie z nią osobą taką jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii i stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

ODMOWA ZEZNAŃ

Uchwała

**Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 25 lutego 2016 r.
I KZP 20/15**

Zawarty w art. 115 § 11 k.k. zwrot „osoba pozostająca we wspólnym pożyciu” określa osobę, która pozostaje z inną osobą w takiej relacji faktycznej, w której pomiędzy nimi istnieją jednocześnie **więzi duchowe (emocjonalne), fizyczne oraz gospodarcze (wspólne gospodarstwo domowe)**. Ustalenie istnienia takiej relacji, tj. „pozostawania we wspólnym pożyciu”, jest możliwe także wtedy, gdy brak określonego rodzaju więzi jest obiektywnie usprawiedliwiony. **Odmienność płci osób pozostających w takiej relacji nie jest warunkiem uznania ich za pozostających we wspólnym pożyciu w rozumieniu art. 115 § 11 k.k.**

ODMOWA ZEZNAŃ

- ❖ Prawo do odmowy zeznań rozciąga się na **całość zeznań świadka dotyczących danego oskarżonego**, z którym wiąże go stosunek z art. 182 § 1 lub 2 k.p.k., co oznacza, że **nie może on przykładowo odmówić zeznań w części lub zeznawać tylko na korzyść oskarżonego**, a w zakresie obciążającym oskarżonego korzystać z prawa odmowy zeznań. Nie jest zatem dopuszczalne, aby świadek składał zeznania w sposób selektywny, pomijając z powołaniem się na art. 182 § 1 k.p.k. okoliczności mogące pogorszyć sytuację procesową oskarżonego.

UCHYLENIE SIĘ OD ODPOWIEDZI NA PYTANIE

❖ Art. 183 k.p.k.

§ 1. Świadek może **uchylić się od odpowiedzi** na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby **narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność** za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

§ 2. Świadek może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

UCHYLENIE SIĘ OD ODPOWIEDZI NA PYTANIE

- ❖ Artykuł 183 § 1 k.p.k. statuuje prawo świadka do odmowy odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie tej odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Przepis stanowi wyraz **rozszerzenia na świadków, przewidzianej w art. 74 § 1 k.p.k. wobec oskarżonych, gwarancji *nemo se ipsum accusare tenetur***. Myślą przewodnią unormowania jest to, że nie należy nikogo stawiać w położeniu przymusowym, w którym musi albo kłamać, albo zeznając prawdę obciążyć siebie lub osobę mu najbliższą. Nie można żądać od oskarżonego dostarczenia materiałów dowodowych na swoją niekorzyść.

ZWOLNIENIE Z ZEZNAWANIA

❖ Art. 185 k.p.k.

Možna zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania osobę pozostającą z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym, jeżeli osoba taka wnosi o zwolnienie.

ZWOLNIENIE Z ZEZNAWANIA

- ❖ Podstawą uzyskania przez świadka zwolnienia od zeznawania lub odpowiedzi na pytania jest **uprawdopodobnienie przez niego istnienia pomiędzy nim a oskarżonym szczególnie bliskiego stosunku osobistego**. Chodzi o związki bliższe niż tylko towarzyskie, cechujące się szczególnie silną więzią emocjonalną, na tyle intensywną by mogła ona prowadzić do konfliktu sumienia po stronie zeznającego.

ODMOWA ZŁOŻENIA ZEZNAŃ LUB ODPOWIEDZI NA PYTANIA

❖ **Art. 186 k.p.k.**

*§ 1. Osoba uprawniona do odmowy złożenia zeznań albo zwolniona na podstawie art. 185 może oświadczyć, że **chce z tego prawa skorzystać, nie później jednak niż przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym; poprzednio złożone zeznanie tej osoby nie może wówczas służyć za dowód ani być odtworzone.***

§ 2. Sporządzone w postępowaniu karnym protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu na rozprawie, choćby osoba poddana oględzinom odmówiła wyjaśnień lub zeznań albo została od nich zwolniona na podstawie art. 182 lub art. 185.

ODMOWA ZŁOŻENIA ZEZNAŃ LUB ODPOWIEDZI NA PYTANIA

- ❖ Przepis art. 186 § 1 k.p.k. **uzupełnia** unormowania **art. 182 oraz art. 185 k.p.k.** poprzez wskazanie **terminu**, w jakim osoba uprawniona może powołać się na prawo odmowy zeznań lub złożyć wniosek o zwolnienie jej od zeznawania, a także konsekwencje procesowe złożonych oświadczeń w tym przedmiocie.
- ❖ Wskazany w art. 186 k.p.k. termin, do którego wolno świadkowi skorzystać z prawa do odmowy zeznań, a także wnioskować o zwolnienie go od obowiązku zeznawania na podstawie art. 185 k.p.k., **upływa z chwilą rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym.** Moment ten wyznacza **granicej temporalną uprawnień z art. 182 i 185 k.p.k.** Jest to termin **prekluzyjny, a więc nieprzekraczalny oraz nieprzywracalny.**

ODMOWA ZŁOŻENIA ZEZNAŃ LUB ODPOWIEDZI NA PYTANIA

- ❖ Poprzednio złożone zeznania osoby uprawnionej lub zwolnionej **nie mogą** w przypadku skorzystania z przysługującego jej lub przyznanego uprawnienia służyć za dowód ani być odtworzone. Nie można zatem odczytać lub ujawnić protokołów jej wcześniejszych zeznań.

UWAGA!!!

Przyjąć należy, że w sytuacji skorzystania przez świadka z przysługującego mu prawa odmowy składania zeznań **wszelkie próby ich odtwarzania poprzez przesłuchanie w charakterze świadków osób obecnych podczas jego przesłuchania czy też odtworzenie tych zeznań przy użyciu urządzeń technicznych rejestrujących czynność, stanowi obejście sformułowanego w art. 186 k.p.k. zakazu dowodowego**

**Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 17 listopada 2011 r.,
II AKa 220/11**

Świadek, który skorzysta z prawa odmowy zeznań, przestaje w sprawie istnieć jako osobowe źródło dowodowe. **Żadne jego wypowiedzi nie mogą być w procesie odtworzone, bez względu na to jak zostały utrwalone**, czy to za pomocą protokołu, taśmy magnetofonowej, filmu, fotografii czy innych środków. Wszelkie próby odtworzenia tych zeznań, zarówno za pomocą świadków, jak i urządzeń technicznych, są obejściem ustawy. Dopuszczenie możliwości odtwarzania wypowiedzi lub zachowań takiej osoby nie dotyczy jej zeznań, ale wypowiedzi poza procesem.

Wyrok
Sądu Najwyższego - Izba Karna
z dnia 10 marca 1971 r.
IV KR 16/71

Ustawa, zezwalając osobom najbliższym oskarżonego lub pozostającym z nim w szczególnie bliskim stosunku osobistym na uchylenie się od składania zeznań w jego sprawie, **nie zabrania jednocześnie korzystać z zeznań innych świadków**, którzy stwierdzili okoliczności wiadome im z opowiadania wymienionych wyżej osób, oraz dokonywać na podstawie tych zeznań odpowiednich ustaleń faktycznych.

SZCZEGÓLNE RODZAJE PRZESŁUCHANIA

OKAZANIE (art. 173 k.p.k.)

- ❖ **Osobie przesłuchiwanej** (czyli każdej, bez względu na rolę, jaką odgrywa w procesie karnym) można okazać **inną osobę, jej wizerunek lub rzecz w celu jej rozpoznania.**
- ❖ Organ procesowy dokonujący okazania powinien zadbać o to, aby warunki dokonywanej czynności nie wpływały na obiektywizm rozpoznania, a więc okazanie powinno być przeprowadzane tak, aby **wyłączyć sugestię.**
- ❖ Podczas okazania osoba okazywana powinna znajdować się w grupie obejmującej **łącznie co najmniej cztery osoby.**

SZCZEGÓLNE RODZAJE PRZESŁUCHANIA

KONFRONTACJA (art. 172 k.p.k.)

- ❖ Przez konfrontację rozumie się **bezpośrednie, jednoczesne przesłuchanie** dwóch, a w przypadku konfrontacji biegłych, także większej liczby osób, kolejno wypowiadających się na ten sam temat, w którego zakresie uprzednio wystąpiły sprzeczności. Konfrontacja stanowi zatem taką szczególną formę przesłuchania dwóch osób, która charakteryzuje się **jednością czasu, miejsca, przedmiotu i dokumentacji przesłuchania**. W trakcie konfrontacji chodzi o **stawienie sobie "do oczu" osób**, których oświadczenia dowodowe (zeznania, wyjaśnienia, opinie) są sprzeczne, w celu **wyjaśnienia** owych **sprzeczności**.

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ Biegły to osoba wyposażona w **wiadomości specjalne**, których nie posiada organ procesowy.
- ❖ Powołanie biegłego następuje w **formie postanowienia, które jest niezaskarżalne.**

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ **biegły sądowy** - wpisany na listę biegłych, którą prowadzi prezes sądu okręgowego
- ❖ **biegły *ad hoc*** - biegły powołany do konkretnej sprawy, posiada wiedzę konieczną organowi procesowemu w danej sprawie, nie jest wpisany na listę biegłych

OPINIA BIEGŁEGO

❖ Art. 193 k.p.k.

§ 1. Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych, zasięga się opinii biegłego albo biegłych.

§ 2. W celu wydania opinii można też zwrócić się do instytucji naukowej lub specjalistycznej.

§ 3. W wypadku powołania biegłych z zakresu różnych specjalności, o tym, czy mają oni przeprowadzić badania wspólnie i wydać jedną wspólną opinię, czy opinie odrębne, rozstrzyga organ procesowy powołujący biegłych.

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ Dowód z opinii biegłego lub biegłych jest wymagany wówczas, gdy zachodzą **dwie przesłanki**: po pierwsze konieczne jest stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia, po drugie stwierdzenie tych okoliczności opiera się na ustaleniach wymagających wiadomości specjalnych. Opinia biegłego dotyczy zatem kwestii, których poznanie bezpośrednio przez organ procesowy ze względu na konieczność posiadania wiadomości specjalnych albo w ogóle nie byłoby możliwe, albo byłoby znacznie utrudnione. Wiadomościami specjalnymi mogą być informacje specjalistyczne z różnych dziedzin nauki, sztuki, techniki lub rzemiosła

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ Dowód z opinii biegłego powstaje na zlecenie organu procesowego, który musi z niego skorzystać w przypadkach wskazanych w ustawie.
- ❖ Ma on charakter dowodu **po pochodnego**.
- ❖ Warunkiem powołania biegłego jest zaistnienie w danym układzie procesowym okoliczności wymagających odwołania się do „wiadomości specjalnych”.

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ Opinia biegłego nie może zawierać sformułowań dotyczących winy oskarżonego oraz oceny prawnej jego czynu.

OPINIA BIEGŁEGO

❖ Art. 202 k.p.k.

§ 1. W celu wydania **opinii o stanie zdrowia psychicznego** oskarżonego sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, powołuje **co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów**.

§ 2. Na wniosek psychiatrów do udziału w wydaniu opinii powołuje się ponadto biegłego lub biegłych innych specjalności.

§ 3. Do udziału w wydaniu opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego, w zakresie zaburzeń preferencji seksualnych, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, powołuje biegłego lekarza seksuologa.

§ 4. Biegli nie mogą pozostawać ze sobą w związku małżeńskim ani w innym stosunku, który mógłby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do ich samodzielności.

§ 5. Opinia biegłych powinna zawierać stwierdzenia dotyczące zarówno poczytalności oskarżonego **w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu, jak i jego aktualnego stanu zdrowia psychicznego**, a zwłaszcza wskazanie, czy stan ten pozwala oskarżonemu na udział w postępowaniu i na prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, a w razie potrzeby także stwierdzenia co do okoliczności wymienionych w art. 93b Kodeksu karnego.

OPINIA BIEGŁEGO

- ❖ Racją dla skorzystania z opinii psychiatrycznej jest konieczność uzyskania zarówno odpowiedzi na pytanie, czy stan psychiczny oskarżonego wykazywał odstępstwa od normy *tempore criminis* lub czy wykazuje je **w toku toczącego się postępowania.**